

LÄRARHANDLEDNING

Ellos Eatnu- Låt älven leva, en film av Ole Giæver, Norge 2023

I filmen får vi möta Ester. Hon har precis fått jobb som lärarvikarie i sin hemby och återvänder hem efter en lång tid av studier på annan ort. Vi förstår att hon aktivt har velat ta avstånd från sin hemby, familj och historia, därmed också sin samiska identitet.

När hon träffar sin kusin Mikael, blir hon konfronterad med sin egen bakgrund. Mikael jobbar aktivt mot etableringen av en fördämning av Altaälven. Han är stolt över sin samiska bakgrund och bär kolt. Ester blir mer och mer engagerad i motståndet mot dammbygget, och därmed också mer öppen för sin egen bakgrund och historia, något som också öppnar upp för traumatiska minnen.

Kort om regissören:

Ole Giæver, uppvuxen i Tromsø, och utbildad vid Nordland konst- och filmskola i Lofoten och Konstfack i Stockholm. Han debuterade som regissör med spelfilmen *Fjellet* år 2011, efter att ha gjort en rad kortfilmer. År 2014 hade hans andra långfilm premiär, *Mot naturen*, där han också spelar huvudrollen. Han vann Kanonpriset 2014 för bästa manliga huvudroll, och blev nominerad i kategorierna bästa regi och manus, och till Amandapriset för bästa manus.

Målgrupper i skolan

Filmen lämpar sig bäst för högstadiet (åk 8) och gymnasiet. Filmen kan användas i undervisningen av svenska/norska, historia och samhällskunskap: mer konkret, demokrati och medborgarskap, folkhälsa och livskunskap samt hållbar utveckling.

Den är baserad på verkliga händelser, berättad ur en ung flickas perspektiv medverkar till att eleverna kan identifiera sig med konflikten och identitetsproblematiken.

Triggervarning:

Filmen innehåller inga element som verkar uppenbart stötande för elever. Det finns en scen som visar ett självmord, men scenen sätts in i ett sammanhang och är inte spekulativ. Vi får också se Esters reaktion efteråt.

Kommentarer till lärare:

Eleverna kan arbeta skriftligt eller muntligt, individuellt eller i grupp, man behöver inte arbeta med alla uppgifter, men filmen lämpar sig för tvärvetenskapligt arbete och kan initiera många viktiga och bra diskussioner inom många ämnen. Ändra formuleringar och frågeställningar så att det passar för er elevgrupp och svårighetsgrad.

Uppgifterna är grupperade efter tema, och passar sinsemellan i flera ämnen. Presentationen av de historiska händelserna kan fungera som en inkörsport till att arbeta med nutidshistoria, både för att de var av stor betydelse i sig, men också för de förändringar de förde med sig.

Altakonflikten var ett av miljörelsens startskott i Norge.

Frågan om orörda älvar och bevarandet av miljön och inte minst samers rätt till ett hävdvunnet levnadssätt är helt jämförbar med Sverige vid samma tid.

Liksom i Norge, drev samer i Sverige och miljörelsen i allmänhet, frågor om 1. Naturvård, 2. Rätten att bestämma över naturresurser, 3. Ökat lokalt självstyre.

Inte minst handlar filmen också om Norges behandling av den samiska befolkningen över tid, genom huvudpersonens jobb som lärarvikarie belyses förnorskningspolitiken. Den processen har i stort sett likadan ut i Sverige. Vilka likheter och skillnader finns?

Över hela världen är självmordstalen högre i ursprungsbefolkningar än bland majoritetsbefolkningar. Detta är ett tema i filmen när en ung man, Mikael, till synes omotiverat väljer att avsluta sitt liv. Psykisk hälsa bland urfolk, men även allmän psykisk hälsa, är ett viktigt ämne som man kan använda filmen som utgångspunkt för att prata om.

A – KARAKTÄRER OG KONFLIKTER

1. «Jeg vill inte vara samisk!» säger Ester vid ett tillfälle i filmen. Ta citatet som utgångspunkt och beskriv den förändring som Ester genomgår i filmen. Förklara också hennes utgångspunkt, varför tror du att hon såg sig själv som mer norsk än samisk i början av filmen, vad var det som fick henne att ändra sin hållning, både på ett personligt plan men också i relation till det omgivande samhället? Skiljer det sig från Mikael, hennes kusin?
2. « Så moster har blivit norsk?", säger Michael till Esther när han hämtar henne. Kan det uttalandet säga något om förhållandena hemma för Ester, vad gäller relationen till hennes mamma, styvfar och halvbror?
3. Vardagsrasism:
En av Esters lärarkollegor, och i viss mån även Esters styvfar, kan sägas representera en speciell syn, en slags institutionaliserad vardagsrasism, på samerna. Hur kommer detta till uttryck i filmen?
4. Vilken funktion har Esters farmor i filmen?
5. Genom en tillbakablick i början av filmen introduceras vi för Esters pappa, Isaac. Vad händer i scenen? Hur har det påverkat Ester och hennes mamma?

B – FILM OCH SAMHÄLLE

Vad var Altakonflikten? Finns det information på web och i böcker?

1. Jämför med motsvarande aktivism i Sverige, tex bevarandet av Vindelälven. Protester mot utbyggnad, reglering, av älvar.
Finns det konflikter idag i Sverige där samers rätt står i motsättning till riksintressen och lokala och regionala intressen.

Hur ser små kommuners behov av att skapa arbetstillfällen ut mot miljögruppers intresse av att bevara naturen.

2. Regissören Ole Giæver säger i en intervju i tidningen Rushprint:

"En sak som oroar mig mycket i vår tid är den individualistiska tendensen. Jag upplever att vi lever i en självupptagen tid, även om det också finns ett stort samhällsengagemang bland människor. Är man emot köttindustrin väljer man att bli vegetarian istället för att gå ut och protestera mot industrin. Eller om du har ett miljöengagemang handlar du i butiken med en medhavd tygpåse istället för att kedja fast dig vid en oljeplattform. [...] När jag började fundera på hur jag skulle kunna ta upp några av dessa teman i en långfilm dök Alta-konflikten upp ganska snart. [...] Det blev tydligt för mig att det finns mycket att lära av Alta-konflikten och det sätt man vidtog åtgärder – den kollektiva handlingsformen och idén om solidaritet.

Skriv en uppsats utifrån citatet med utgångspunkt från hur och om och för vad ungdomar engagerar sig idag.

C – SKOLA OCH URFOLK

Esther har ju fått jobb som lärarvikarie i Alta och reser dit för att undervisa. I några av scenerna ser vi henne inne i klassrummet, och i dessa scener finns det episoder som vi idag tycker verkar konstiga. En av de första eleverna vi möter är Ailo, som de andra eleverna säger: "Han kan inte prata. Han kan inte norska."

Även i Sverige drevs en försvenskningpolitik i skolan. Barnen skulle tala svenska och lärarna var skyldiga att undervisa på svenska. Studera begreppet arbetsstuga och samiska internatskolor.

I Norge finns en historiker, Einar Niemi, som beskriver denna kamp som "med skolan som slagfält och lärarna som frontsoldater". Finns det likheter i Sverige?

Konkreta frågor:

Även svenska samiska barn gick på internatskola. Varför? Hur gick undervisningen till där?

Vilken roll hade begreppet "ras" i behandlingen av samer?

Samiska är ett nationellt minoritetsspråk. Alla samiska språk finns också med på Unescos lista över utrotningshotade språk i världen. Bekanta er med vilka samiska språk som finns i Sverige och gör en lite ordlista.

Filmfakta:

Medverkande: Ella Marie Hætta Isaksen, Gard Emil, Sofia Jannok, Beaska Niillas, Marie

Kvernmo

Regi: Ole Giæver

Musikk: Ola Fløttum

Producent: Maria Ekerhovd/Mer Film

Språk: Norska, Samiska

Text: Svenska

Åldersgräns från 11 år

Länder: Norge, Sverige

Produktionsår: 2023

Distribution Folkets Bio AB

<https://www.folketsbio.se/film/lat-alven-leva/>

För bokning: bokning@filmlagret.se

För info: Rose-Marie Strand rosemarie.strand@gmail.com

Handledningen är framtagen av Folkets Bio AB/Rose-Marie Strand